

O ETIKI PLEZANJA

Osnovni ideali namesto uvoda

Alpinist prepleza smer prosto, na pogled, v enem zamahu in jo konča na vrhu brez zunanje pomoči in pride v dolino nazaj živ. Način vzpona je sestavni del vzpona. Pri plezanju v njegovi prvinski obliki gre za dostop do stene, plezanje, sestop, brez puščanja sledi za sabo.

Kodeks obnašanja v stenah in etika plezanja temeljita na zdravem, razumskem odnosu do plezanja in okolja, v katerem poteka, ter posledic, ki izhajajo iz opravljanja te aktivnosti. Bodite odprtega duha, avanturisti, z visokimi standardi.

Strah pred neuspehom je strah pred izkušnjami, iz katerih se največ naučimo. Želja po instant uspehu je kratkoročna bližnjica. Kdor hoče biti dober, mora spoznati svoje meje skozi neuspehe se preizkušati in razvijati svoje sposobnosti. Strah je sestavni del življenja, nekakšna varovalka.

Ko ocenjujete vzpon, ocenjujete smer in način vzpona, in ne človeka. Zato ocena smeri ni ocena osebe. Naučite se to ločiti.

Ne prenašajte dvoranskega duha v hribe, da ne bo vse navrtano, označeno, markirano, znano, zguljeno. Ni pomembna samo ocena, ampak pustolovščina, negotovost, odkrivanje. Način, kako sprejmeš izziv in problem rešiš, je bolj pomemben od tega, ali problem rešiš ali ne.

1. PUŠČANJE SLEDI

1.1. Erozija

a) Na dostopu do plezališča ali stene se potrudite uporabljati obstoječe poti in parkirišča. To pomaga ohranjati okolje, preprečevati erozijo ter spore z lastniki parcel, vzdrževalci in lastniki poti. Na sestopih z vrha ne uporabljajte bližnjic, ki sekajo serpentine obstoječih poti, travnike, polja. Če pot ne obstaja, izberite smer, ki se izogiba mehki vegetaciji, slabo poraščenim meliščem, ki so izpostavljeni eroziji.

b) Ne iznakažite površine skale s klesanjem. Odstranjevanje krušljive skale, kamnov ali lusk poteka v skladu z naravnimi procesi zmrzovanja in odtaljevanja. Če naletite na odkrhnjen blok ali skalo, ki ju z lahkoto odstranite z roko, potem to storite pazljivo.

c) Ko uporabljate vrv z vrha, zaščitite rob skale in debla dreves z ustrezno podlogo ali ustrezno dolgo zanko. Tako boste preprečili nastajanje odrgnin okoli debel dreves, uničenje mehke vegetacije, skale in tudi vaše vrvi.

d) Kjer je možno sestopiti peš, se ne spuščajte po vrvi čez obstoječe smeri. Spusti po vrveh naj potekajo čez področja, kjer ni smeri, ali pa jih ni veliko. Izogibajte se spustom po vrvi, kjer je na vrhu strma trava, saj to navkljub omejeni rabi povzroči erozijo. Zemlja, blato in kamenje se lahko sprožijo na spodaj ležeče smeri in plezalce.

1.2. Vegetacija

a) Skalne površine so dom redkih vrst rastlin, ki so se tam ohranile zaradi pomanjkanja selektivnega pritiska, paše, gnojenja ali škropljenja. Rože na skalah naredijo plezanje prijetnejše. Pomembno je identificirati manj pogoste vrste, zato da jih ščitimo.

b) Nove smeri vrtnarite z veliko mero pazljivosti. Drevesa in grmičevje morajo ostati nedotaknjeni in paziti je treba, da ne pride do odstranjevanja lišajev, mahu, ki jih onesnaževanje ogroža že samo po sebi in so lahko redki.

1.3. Ptice

a) Veliko vrst ptic, njihova gnezda in jajca so zaščitena z Zakonom o varovanju narave, vsakoletnimi Odloki Ministrstva za okolje in prostor, objavljenimi v Uradnem listu Republike Slovenije, o prepovedi gibanja in plezanja v določenih področjih. Zato je po zakonu kaznivo plašiti in vznemirjati ptice ter druge prebivalce sten v njihovih gnezdih, bivališčih. Plezalci naj bodo dovolj previdni in zreli ter se med paritveno in gnezditveno sezono ptic odrečejo plezanju v takih področjih.

b) Izognite se plašenju ptic tako, da plezate primerno daleč proč od mesta gnezdenja. Mnoge ptice postanejo tolerantne do plezalcev, če le ne pride do direktnega vznemirjanja. Njihovi spektakularni leti pa pogosto pomenijo dodatno atrakcijo pri plezanju.

c) Če se ptice vznemirijo, potem ste preblizu in ste se dolžni umakniti nazaj.

1.4. Onesnaževanje

a) Izogibajte se onesnaževanju tako vode, tal, kot tudi samih skal. Ne pustite ležati smeti. Odstranite svoje in tudi smeti drugih ljudi, to vključuje tudi organske odpadke, ogrizke, bananine olupke, kupčke raztresenega magnezija, cigaretne ogorke, kjerkoli že ste. Ne pripravljajte ognjišč v plezališčih, saj naslednji obiskovalci to lahko dojamejo kot ustaljeno prakso. V pogosto in plezalsko zelo obremenjenih stenah in tudi bivakih pospravite svoje iztrebke za sabo v vrečke (shitbags) ali plastenke (peeing bottles), še posebno ob potokih in virih pitne vode. Če že kampirate na divje, to naredite obzirno z minimalnim vplivom na okolje. Zmanjšajte hrup v plezališčih. Spoštujte lokalno tradicijo. Poizvedite, kje lahko parkirate vaš avto in kje ne. Uporabljajte osnovna pravila lepega obnašanja.

b) Uporabljajte magnezij varčno, predvsem v previsnih predelih smeri, ki jih voda redko spere. Magnezij se na takih mestih strdi, ostaja viden čez celo leto. Ne označujte oprimkov in stopov s črticami magnezija in krede. To bistveno zmanjšuje izziv iskanja poteka smeri in izniči čar negotovost pri odkrivanju gibov. Smeri ne označujte z možici, barvo, klesanjem ali praskami. Podajte natančen, podroben in pregleden opis za plezalni vodniček.

2. ETIKA

2.1. spreminjanje skale:

Oprimkov ali stopov se ne sme klesati, povečevati ali kako drugače napraviti 'drugačne' ali 'lažje'. skale se ne brusi z jeklenimi krtačami ali drugim orodjem, ker to povečuje velikost oprimkov. Odgovornost prvih plezalcev je, da minimalizirajo poškodbe skale, ko jo čistijo in da resnicoljubno poročajo o aktivnostih.

Iz istih razlogov ni sprejemljiva uporaba športnih plezališč za trening drytoolinga.

2.2. poročanje:

"Treba je povedati resnico, vso resnico, samo resnico in to takoj." Roger Payne

Ideal: prosto, na pogled, v enem zamahu. Logičen zaključek vzpona je na vrhu. Kar odstopa od tega ideala je treba navesti takoj, ko o vzponu poročamo.

Pol laži so kočljiva stvar. Če se plezalec v 1000 meterski smeri prime enkrat za klin, smeri ni preplezal prosto. Prvi plezalci zimske smeri opravijo zahtevnejši vzpon kot naslednji ponavljalci, ki za svoj vzpon uporabljajo sledi in izkopana varovališča prvih plezalcev. Po strogo tehnični definiciji je sicer smer preplezana, če je priključena na že obstoječo. Ideal pa je splezati smer prosto na pogled v enem zamahu in svoj vzpon zaključiti na vrhu.

Izogibajte se zavajanju z nebistvenimi podatki v dolgih spisih, v katerih je naštetu vse drugo, razen dejstev pomembnih za ovrednotenje vzpona: pisanje o plezanju neke smeri brez zaključka, brez vrha, prosto ali ne, v enem zamahu ali ne, celotno v vodstvu ali izmenjaje ... Če si smer končal na sicer nepreplezanem grebenu 50 m pod vrhom, smer ni preplezana do konca, in je to zgolj odličen poizkus.

Tisti, ki je v vrhu športne panoge, postavlja nove standarde in tudi pravila igre. Vsak se lahko odloči, kaj želi plezati, v skladu s stilom, ki ne obremenjuje okolja in drugih udeležencev »igre«. Zavedati se je pa treba razlik v vrednosti stilov.

Na osebnem nivoju gre za doživetje, na nivoju publike, se pa doživetje prelevi v zgodbo, ki je včasih le bleda senca doživetja, včasih pa je ravno obratno – zgodba je bolj bleščeča kot je bilo neko doživetje.

2.3. Varovanje:

Za varovanje pri plezanju se primerno usposobite in naučite pravilno uporabljati vse vrste varoval. Raba le enega tipa varovanja ni priporočljiva. Plezalec s primerno usposobljenostjo zmanjša obrabo skale zaradi zabijanja in izbijanja klinov z uporabo frendov in zatičev. Pozanimajte se in spoštujte lokalno tradicijo.

a) Svedrovci: Varovanje s svedrovci je sprejemljivo pri opremljanju športnih smeri v nižje ležečih stenah, kjer ni možnosti za druga varovala. Stene v gorah so področje alpinizma, kjer je sprejemljiva le uporaba svedrovcev pri prvenstvenih vzponih od spodaj, nikakor pa ne pri ponavljanju obstoječih smeri, ki so bile preplezane brez uporabe svedrovcev. Če se nekemu zdi tvegano plezati brez svedrovcev, potem naj si premisli in pusti linijo za prihodnje generacije plezalcev, da jo preplezajo ali ponovijo.

b) Klini: Ustrezen je minimalističen pristop, ki zagotavlja plezalčevo relativno varnost in ne poškoduje skale. Klinov ni priporočljivo puščati v stenah zaradi rjavenja kovine in korozije kamenine.

c) Zanke, zatiči, frendi: Če se le da, pravilno uporabljajte te vrste varoval, saj si tako zagotovite hitro varovanje, ki povzroča manjše poškodbe skale od klinov. Material v starih zankah pod vplivom ultraviolečnih žarkov oslabi, zatičev v razpoke ne zabijamo. Neodstranjena varovala zmanjšujejo izziv za iskanje možnosti varovanja in onemogočajo postavljanje novih varoval na isto mesto.

d) zimsko plezanje

Varovanje s svedrovci je sprejemljivo le pri plezanju prvenstvenih smeri. Pri ponavljanju obstoječih smeri se ne vrta.

Uporaba klinov je del splošne prakse, prav tako njihovo izbijanje, tudi na varovališčih. Ponavljajoča uporaba klinov na istih mestih v končni fazi povzroči poškodovanje skale, zato čim bolj izrabite naravne možnosti, sneg, led, zatiči, metulji, zanke. Poudariti je treba, da je uporabnost metuljev in zatičev pozimi omejena in v zaledenelih počeh skoraj brez pomena. Med zimskim plezanjem poskrbite za čim manjše poškodbe skale, ruše in druge vegetacije.

e) kombinirano plezanje:

Drytooling uporabite pri kombiniranem plezanju, kjer se izmenjujejo sneg, led in skala. Suhih smeri se ne pleza z orodji. Največkrat zadostuje, da počakate na bolj ugodno zimo in smer splezate od spodaj navzgor v enem zamahu prosto. Ne uporabljajte športnih plezališč za trening drytoolinga.

a) Plezalec je kot občan po civilnem pravu dolžan odgovorno ravnati do sebe in drugih. Plezanje je nevarna dejavnost, z možnostjo poškodbe in smrti. Plezalec se mora tega zavedati, sprejeti tveganje in biti odgovoren za svoja lastna dejanja, ki bi lahko prizadela soplezalca, in narediti vse v svoji moči, da prepreči nesrečo, ki lahko izhaja iz takega dejanja. Lastniki zemljišč ne morejo biti odgovorni za nastale poškodbe zaradi dejanj plezalca ali drugih plezalcev.

Legalni princip - sodelovanje pri popolnem zavedanju nevarnosti - se nanaša na vse nevarne športe.

b) Plezalna etika zajema zdravo razumsko obnašanje pri plezanju, da bi zmanjšali nevarnost nastajanja sporov, škode, poškodb, smrti. Izogibajte se spustom ob vrvi, ko drugi plezajo navzgor; odstranjevanju skal med plezanjem ali z vrha stene; izgubljanju opreme, da ne pade na druge spodaj stoječe osebe; izogibajte se pretirani glasnosti; plezanju čez ali nad drugimi plezalci; velike skupine pod vodstvom inštruktorjev razdelite v več manjših skupin in plezajte smeri, kjer ni gneče. Zastavljajte si realne cilje. Uporabljajte osnovna pravila človeškega obnašanja.

c) Ni nadomestila za izkušnje, novinci morajo iskati nasvet bolj izkušenih in delovati preudarno.

3. SKLEP

Če povzamemo, to pomeni s čim manj tehničnih pomagala varno opraviti čim težji vzpon prosto na pogled v enem zamahu in za sabo pustiti čim manj sledov, da bodo lahko tisti za nami naše vzpone doživeli čim bolj prvinsko - podobno kot smo jih mi..

Zavedati se moramo, da tako kot se je zdelo našim predhodnikom nemogoče tisto, kar je z razvijanjem sposobnosti in razvojem življenja postalo za nas mogoče, se bo dogajalo tudi v prihodnje in generacijam, ki prihajajo za nami.

Cilj vsakega alpinista mora biti opravljanje vzponov, ki jim je dorasel. Sposobnost čim večjega zblíževanja možnega in nemogočega in nikdar prestopiti meje na stran nemogočega, pa je pa je vrednota vsakega posameznika. Vsak alpinist in plezalec se mora zavedati, da je alpinizem tesno povezan z nevarnostjo, ki plezalca lahko stanejo življenja.

Nevarnosti zmanjšujemo z izboljševanjem svojih sposobnosti in večanjem znanja in izkušenj. Zmanjševanje nevarnosti z uporabo fiksnih varoval je slepenje samega sebe. Soočanje samega sebe z lastnimi odločitvami je temelj alpinizma od nekdaj.

Blaž Stres

Viri:

- Tirolska deklaracija
- Plezališča Slovenije
- The Scottish Mountaineer
- Zdrava pamet
- Pametni ljudje